

Kinderen van NSB'ers op Bosbeek, 1945-1948

Herinneringen van een kinderleidster

Mevrouw Zomerdijk, toen nog Adrie Sterkman, werkte als jonge vrouw op Bosbeek toen daar direct na de oorlog kinderen van NSB'ers werden opgevangen. Veel later zette ze als lid van een schrijfclub haar herinneringen aan deze tijd op papier. Het verhaal in HeerlijkHeden is gebaseerd op een deel van de oorspronkelijke tekst, die ze helaas niet meer compleet heeft, en een versie die verscheen op de website van 'Het open archief'. De tien pagina's van het oorspronkelijke verhaal van mevrouw Zomerdijk die wel bewaard zijn gebleven leest u hieronder.

BOSBEEK, Heemstede

Aankomst op Bosbeek, 15 mei 1945

Toen ik op Bosbeek aankwam, was er een dame die mij en nog drie anderen ontving. Het waren Gerda, die ervaring had als leidster in een kinderkolonie, Hetty die bij de kinderpolitie had gewerkt, en Josee; zij was hulp op een kleuterschool. Mevrouw K. leidde ons rond in het grote landhuis; er was niets te zien dan lege ruimtes. Beneden vier grote kamers, zalen eigenlijk en één kleinere kamer. Een brede trap naar de eerste verdieping waar vijf grote slaapkamers waren, een kleinere slaapkamer en twee badkamers, een smallere trap naar de tweede verdieping met vier kleinere slaapkamers en een badkamer met douche en toilet. Weer naar beneden, naar het souterrain. Daar was behalve de enorme keuken tot onze verrassing een grote doucheruimte met zes douches en wastafels. Verder een provisieruimte met grote kasten, een stookruimte met enorme ketels en werkhokken waar waarachtig bezems stonden en grote vegers; het enige wat niet gestolen of gesloopt was uit dit prachtige gebouw waar, werd verteld, rijke Joden hadden gewoond, maar later Nederlandse en Duitse militairen die er danig hadden huis gehouden. De schitterende gestuukte plafonds in de grote zaal waren doorzeefd met kogelgaten, de parketvloer was bedekt met stro en paardenpoep. De ruimte was kennelijk gebruikt als stal. De vergulde deurknoppen waren er niet meer, geen deur was te sluiten. Boven was nog één kamer waarvan de ramen niet kapot waren. We waren verbijsterd; hoe kon je hier leven, laat staan kinderen opvangen? 'Oh, dat komt allemaal in orde', verzekerde mevrouw. 'Straks komen er matrassen waarop u kunt slapen en morgen wordt overal glas gezet. De BS zal alle huisraad brengen en voorlopig kunt u eten in het restaurant dat hier

achter het park ligt, dat is al afgesproken daar. En als de kinderen komen, verzorgt de gaarkeuken de maaltijden totdat het gas is aangesloten. Er komt een kok. Er is al contact opgenomen met leveranciers. Wat betreft bonnen hoeft u zich geen zorgen te maken.' 'En wanneer komen de kinderen en hoeveel worden er verwacht? Hoe lang zullen ze hier zijn en hoe oud? En, en... eerst moet er toch meubilair zijn?' Ik zag het allemaal niet zitten, begreep er eigenlijk niets van, gewend als ik was aan een goed lopende organisatie. 'De BS zorgt voor alles wat u nodig heeft. Maakt u maar een lijst.' 'Nou, álles', begon ik. Maar ze ging verder: 'Die geeft u aan de commandant en zijn mensen zorgen dat de bedden op de plaatsen komen waar u ze wilt hebben. En zo gaat het met alles. Het komt goed.' Ze keek mij steeds aan, dus ik vroeg benauwd: 'Draagt u mij dit op?' 'Ja, ik zie dat u de oudste bent, u heeft ervaring. Zeer binnenkort komt er meer personeel, onder andere de directrice en keukenpersoneel. De kinderen komen pas over een week of twee. Hoeveel is niet te zeggen, 50 of 100, maar niet ouder dan 18 jaar. Ze zullen mettertijd ook naar school moeten, dat moet allemaal nog bekeken en besproken worden. Maar daar hoeft u zich geen zorgen over te maken.' Ik wist niet goed wat ik ermee moest en zag een kudde beren op de weg. Mevrouw had papier van het departement Bijzondere Jeugdzorg bij zich. Nu pas begreep ik dat dat mijn werkgever was. Er kwam een Jeep met chauffeur voorrijden. Mevrouw K. vertrok en wij begonnen met een lijst. Die werd heel lang. Stel je toch voor: vijftig kinderen en er is niets! In de eerste plaats verwarming, gas, kolen, wat dan ook. Meubilair keukengerei, serviesgoed, bestek, linnengoed zeep!! Water was het enige dat er was. Agent Hetty bedacht dat we het vooral gezellig moesten maken, 'met bloemen en zo, die staan er genoeg in het park'. 'Nou, ga je gang', zei ik zuur en de anderen hadden nog nooit zoiets stoms gehoord. Waarop Hetty zei: 'Daar hebben ze behoefte aan, warmte en liefde.' 'Nou, liefde genoeg,' dacht Gerda, 'maar waar doe je die bloemen in?' Hetty zweeg gebelgd, we lachten en het eerste conflict hing in de lucht. Er zouden er nog vele volgen.

De eerste avond

Die avond gingen we langs de achterkant van de enorme tuin naar het restaurant dat daar verscholen tussen de bomen lag. Het was ooit een chic restaurant geweest, maar nu door de oorlog verkommerd. Dat was te merken aan het eten, maar daar was je al aan gewend de laatste jaren. De kaakjespap was een beetje aangebrand en er was groente uit een blik, kennelijk afkomstig van de Canadezen. Maar goed, de maag was weer gevuld. Vervelend was dat iedereen zo onvriendelijk was, op het lompe af.

Veel later hoorden we dat ze dachten dat wij NSB'ers waren, alleen maar vrij om voor die kinderen te zorgen. Dat dachten meer mensen. Ook mijn moeder werd er over aangesproken in het begin: 'Werkt Adrie voor die NSB'ers?' Na deze domper verkondigde Hetty dat ze geen zin had om op die stromatras te slapen. Ze ging naar huis en Josee, die ook in Haarlem woonde, ging met haar mee. Ik vond het vanzelfsprekend dat ik bleef. Gerda ook, want ze woonde in Leiden. Samen liepen we de parktuin door. Het was ooit een prachtig landgoed. De boomgaard was nu een wildernis, op de tennisbaan groeide het onkruid door het gravel, de verroeste hekken hingen scheef. Ook de hekken van het naastgelegen park stonden op instorten, evenals een tuinhuisje. Maar wat een heerlijke tuin om in te spelen: rovertje en sluipochten, we zagen het helemaal voor ons. Er lag ook veel dood hout. We namen meteen een armvol mee. Konden we misschien morgen wat water warmen voor de surrogaatthee die we in de keuken vonden. Waar kwam die vandaan? Raadselachtig. Het was een beetje eng en spannend, zo met ons tweeën in dat enorme huis. We giechelden de zenuwen maar wat weg en vielen in een ongemakkelijke slaap.

16 mei 1945

Om zeven uur werden we wakker. Welke badkamer zouden we nemen? Koud water was er overal. We hadden allebei toiletpullen bij ons. Na het wassen gingen we buiten zitten op de treden van het terras, genoten van het vogelconcert en dronken water, want het vuurtje wilde niet branden. Wat konden we nu doen? We pakten de bezems en begonnen het vuile stro naar buiten te vegen. Tegen 10 uur kwamen Hetty en Josee. Ik vond dat tijdstip geen stijl, maar zei er niets van. Dat zou niets opleveren. Hetty keek misprijzend naar ons gezwoeg. 'Dat heeft toch helemaal geen zin?' zei ze. Ik moest haar gelijk geven, maar Gerda zei pinnig: 'Nee, maar we wachten op jouw goeie ideeën.' Ik lachte. Weer fout, maar gelukkig kwam er een grote vrachtwagen aanrijden, volgeladen met houten stapelbedden en stromatrassen. Vanaf dit moment was het en af en aan rijden van legerauto's met meubilair en grote kisten met keukengerei en ander spul. Ik stond als een dirigent met mijn armen te zwaaien: dit naar de keuken, bedden op iedere zaal, stoelen ertussen, kinderbedjes bij elkaar... Er kwamen een paar bureaus en stalen kisten, lange houten tafels, banken, ja, alles wat op de lijsten stond kwam er of zou de volgende dag komen. Eerst waren er zes jonge mannen, later kwamen er nog een paar. Dat waren scouts van de plaatselijke scoutsgroep. Er kwam zowaar ook een soort fourage-wagen met brood, kaakjes en surrogaatkoffie. De commandant nam fors de leiding over en ik

was hem dankbaar. Het werd me allemaal te veel. Ik stond te duizelen. Hij pakte me beet, duwde me op een bureaustoel en zei: 'Zitten blijven.' Hij liep weg en kwam terug met een boterham en glaasje water. Ik nam gehoorzaam een slok maar het was geen water, maar iets heel sterks. Het brandde in mijn keel, ik stikte zowat. Hij zei: 'Daar zal je van opknappen.' Ik moest lachen en huilen tegelijk, maar het hielp en ik had een half uurtje later weer praats. De hele middag reden auto's af en aan. Het was heerlijk. De grappen vlogen over en weer. Af en toe klonk er luid gezang, ze deden zo hun best. Maar bij de pauze zaten ze rustig aan de lange tafel in de grote zaal, nu vrij van stront en stro, en vertelden zo terloops hoe zij de afgelopen tijden geleefd hadden, verstopt, gedoemd tot niets doen, in angst gepakt te worden, horend hoe kameraden naar Duitsland gevoerd waren, als vee in de trein. Ja, dat had ik ook gezien, de trein stond stil op de spoorbaan en de mannen gooiden briefjes naar buiten. En wij konden niets doen... En hier zaten er een paar die het gered hadden en nu meehielpen om het leven van onschuldige kinderen die hun ouders achter tralies zagen verdwijnen, draaglijk te maken. Ook vrienden en bekenden van mij waren opeens verdwenen en niet terug gekomen. 's Middags werd een telefoon aangesloten en de vriendelijke commandant begon meteen te bellen naar de gasleverancier. 'Waar blijft de beloofde aansluiting?' We overwogen om de avondmaaltijd zelf klaar te maken met de groent- en vleesblikjes die we in de keukenkast vonden. Maar het zou te lang duren eer het voedsel warm was op de spaarzame metagasblokjes die we ook vonden. Dus weer op naar het restaurant. Maar nu was de pap zo aangebrand dat we boos wegliepen en hongerig als we waren toch een en ander in elkaar flansten. Ik stelde voor morgen samen een dagindeling te maken, waar ieder mee instemde. Josee en Hetty gingen weer weg.

Beter onderdak

Die avond ontdekten Gerda en ik de huisjes. We hadden ze al eerder gezien natuurlijk, maar niet bewust opgemerkt en bekeken. Ze stonden aan de oprijlaan, één vlak bij de ingang, twee andere iets verderop. We liepen naar het eerste huisje en gluurden door het grote raam aan de voorzijde naar binnen. 'Zie je dat? Er staan stoelen en een tafel, ja, en een kast.' We rammelden aan de voordeur. Die was op slot. 'Laten we eens omlopen.' Daar waren twee grote ramen, een deur in het midden. En die deur ging warempel open! 't Is vast bewoond', fluisterde Gerda. We klopten op de deur en op de ramen, maar er werd niet gereageerd. Omzichtig stapten we naar binnen. 'Hallo, hallo!'. Maar het bleef stil. Verder op onderzoek. Er bleken twee kamers te zijn, een gangetje en een douchecel, weer een deur die toegang gaf tot de grote kamer voor. Ja,

daar stonden de meubels. Er lag zelfs een kleed op de houten vloer. Een gang, een complete keuken en een trap. Zachtjes sluipend naar boven. Daar waren drie kamers en een badkamer met bad. Een compleet huis! En niet leeg geplunderd. Er stonden zelfs bedden. We keken elkaar aan: 'Die twee kamers beneden zijn voor ons, dacht je ook niet?' Gerda knikte: 'Absoluut, meteen confisqueren.' 'Zo is het, we trekken er gewoon in morgen. Als het niet kan horen we het wel van iemand.' Helemaal tevreden togen we naar de andere huisjes. Ze leken iets kleiner maar bleken ook beneden een flinke kamer en boven drie slaapkamers te bevatten en een badkamer met bad. En een ruime zolder en elke kamer voorzien van eenvoudig meubilair. Je kunt hier de hele staf huisvesten, liep ik al vooruit te denken. Later bleek dat de huizen respectievelijk bestemd waren geweest voor de portier, de chauffeur en de tuinman met hun gezin, allen joods, allen verdwenen. Er werd van hen niets persoonlijks meer gevonden, noch gehoord. Ik maakte nog een voorlopig dagrooster zoals we dat ongeveer hadden in het koloniehuis. Later, als de scholen waren begonnen, zou dat toch weer veranderd moeten worden. Toen zochten we de stromatrasen weer op en pakten een paar lekkere handdoeken die keurig op een stapel lagen in de badkamer.

17 mei 1945

De volgende morgen liepen we naar het dorp en stapten de eerste de beste bakkerswinkel die we zagen binnen. We deden ons verhaal, hopen op en bete broods zonder bon. Hij hoopte natuurlijk op een flinke klant en was royaal. We kregen behalve een met boter en suiker belegde snee wittebrood zelfs een bijzonder kopje koffie: poederkoffie met mierzoete dikke melk uit een blikje. Het smaakte naar meer, maar dat kregen we niet. Teruggekomen vonden we Hetty en Josee. We vertelden van het tweede huisje en ze gingen even kijken. Wij liepen het grote huis nog eens door. Het zag er netjes uit. Op ieder bed lag een keurig opgevouwen legerdeken en in de kast stapels... en een doos met echte stukjes zeep. Nou, nou! 'Er moeten nog kleeerhaken komen', bedacht Gerda, 'en er zijn maar twee wc's voor al die kinderen.' Dat zou in slagorde piesen worden. We liepen naar het tweede huisje en vonden de dames gezellig kletsend in het zonnetje. 'Zullen we het rooster even doornemen?', stelde ik voor. Ik stak van wal maar Hetty was het al gauw niet met het plan eens. 'Acht uur op, negen uur ontbijt. Belachelijk vroeg, al die vaste tijden. Die kinderen hebben vrijheid nodig.' 'Ja', zei Gerda bits, 'en warmte en liefde, maar ook orde en regelmaat, hoor.' 'En als ze naar school gaan moet het nog vroeger worden', vulde ik aan. 'Nou, ik ben geen ochtendmens en ik weet niet of ik dat wel volhoud. En dan, om elf uur melk en om één uur

warm eten. Hoe kom je er op?' 'Uit de praktijk', dacht ik. Hetty bromde wat. We gingen door met praten over wat we konden doen zolang de kinderen er nog niet waren. Het grootste probleem: het niet warme water. Opeens kwam er een auto aanrijden. Mevrouw K. Ik was zo blij haar te zien! De huisjes, ja natuurlijk, ze waren vergeten te zeggen dat we daar gebruik van konden maken. En hoe ging het verder? We liepen het grote huis door. Ze knikte goedkeurend bij wat ze zag en luisterde aandachtig naar vragen en klachten. Ze beloofde extra druk op het gas te zetten en was verontwaardigd bij het verhaal van de verbrande pap. 'Even een gesprekje met de chef', zei ze. Nou, dat gesprekje hielp. Mevrouw K. lunchte mee en we kregen brood en gebakken eieren. En een soort worst en heerlijke koffie met zoete melk. De chef was uiterst vriendelijk en deed ons persoonlijk uitgeleide, hoewel we begrepen dat dat meer mevrouw K. betrof dan ons! Ze vertelde dat er nu heel binnenkort kinderen zouden komen en meer stafleden. Maar nog even niet. Dat stelde me teleur. De geringe medewerking van Hetty zat me dwars maar ik wilde er niet over praten. Ik voelde het als mijn eigen schuld dat ik 't niet aankon. Mevrouw K. vertrok, net als Hetty en Josee. 'We kunnen hier niets doen', beslisten ze. Gerda had ook wel zin om even weg te zijn en ging even kijken in het dorp; daar hadden we nog niet meer gezien dan de bakker. Ik bleef alleen achter en voelde me niet erg prettig. Zo stil was het, behalve het oorverdovende gefluit van de vogels.. Ik zat op het terras een beetje in de zon te dutten tot er luid getoeter klonk. Ik schrok op. Weer een Jeep. Het was de vriendelijke commandant die eens kwam kijken hoe het ging. 'En wat heb je nog nodig?' 'Kapstokhaken.' 'Waar?' 'Overal! En een luisterend oor!' Ook dat had hij. Ik vertelde hem van mijn onmacht om gezag te laten zien aan die ene bepaalde persoon. 'Je bent te lief', zei hij, 'te geduldig. Je moet op je strepen staan'. (Daar sprak de militair.) 'Ik heb geen strepen', zei ik, 'ik heb geen mandaat.' 'Precies. Dat is 't 'm. Je vertrouwt op goede wil en samenwerking.' 'Dat moet toch kunnen', protesteerde ik. 'Niet meteen, je moet beginnen met de lijn aan te geven en strak te houden, vieren kan altijd als het goed gaat. Eerst moeten ze weten wat ze aan je hebben.' 'Ja', dacht ik, 'zo werkte ik ook in de kolonie. Waarom nu niet?' 'Denk daar maar es over na, meisje. Ik. zorg voor kapstokken.' En daar ging hij weer, onze commandant. Ik dacht dus na en besloot om die avond naar huis te gaan, hoe sneu ook voor Gerda. Toen ze terug kwam vertelde ik haar van mijn besluit: 'Wil jij ook niet eens naar huis?' Daar had ze geen behoefte aan, zei ze, maar ze zou me wel steunen. Nu kon ik niet meer terug, dus toen de dames weer kwamen voor de maaltijd in het restaurant trok ik de stoute schoenen aan. 'Ik zou graag zien dat jullie vannacht hier blijven met Gerda, want ik wil

vanavond naar huis gaan en morgenmiddag terug komen. Het kan nu nog en ik ben ook aan een vrije dag toe.' 'Ik heb geen zin in die stromatras en koud waswater en er is niks te doen hier', protesteerde Hetty. 'Je hebt nu een eigen kamer met een goed bed. Misschien komen ze morgen voor het gas, maar het zou goed zijn als er hout gesprokkeld werd zodat we kunnen proberen warm water te maken.' Niemand zie iets. 'Ik neem aan dat alles loopt zoals het moet.' 'Ja, hoor', zei Gerda, 'ga jij maar lekker.' We aten zwijgend, hoewel de soep en de pap niet waren aangebrand. Ik pakte mijn spullen en mijn fiets en vertrok. Er was nog geen week voorbij gegaan sinds ik hier aankwam, maar het leek wel een jaar.

Naar huis

Het was een prachtige zomeravond en ik voelde me heel vrij en opgelucht dat ik niet had hoeven strijden voor die vrijheid. Het was een heel eind fietsen: door Heemstede, de Hout, dwars door de stad, langs het station, de Bolwerken, de Stadskweektuin en dan onze straat waar net als overal de bomen waren afgezaagd. Ja, daar had ik ook aan meegedaan! En nu, overal hingen onze mooie vlaggen en waren straten versierd, het was overal feest!. Ook onze straat was in feesttooi. Bij ons huis stapte ik stijf af; het was niet mee gevallen op die massieve banden! Mijn moeder wist niet wat ze zag: 'Kind, wat zie je er uit! Ben je wel goed? Je bent nog magerder geworden, krijg je geen eten daar? En je stinkt!' Ik had moeite om niet te gaan huilen: 'Nou, u bent wel blij dat u me ziet ,he?' Ach, natuurlijk, en bedrijvig zette ze thee, echte! En pakte chocola, echte! En maakte een heerlijk warm bad waar ze uit een fles zeep in spoot. Ze zeepte mijn rug in en waste mijn haren ik liet het me allemaal welgevallen en hoorde haar gebabbel maar luisterde niet. Want ik was ineens zo moe en wilde alleen maar huilen. De huilbui kwam toen ik mijn zolderkamertje binnen stapte, gehuld in mama's peignoir. Dat opklapbed met de vrolijke gordijnen, de spiegelkast, het kleine tafeltje waar ik aan mijn huiswerk zwoegde, mijn boeken, het was er allemaal... Ik kon de tranen niet stoppen, alle spanning van de afgelopen dagen moest er uit. Doodop viel ik in slaap maar mijn moeder maakte me wakker: 'Er is feest vanavond in de straat, zou je niet opstaan en je zussen begroeten?' Ach ja, mijn zussen. Eén was nog in Drenthe, één in Noord-Holland. De kleinste, nu zeven jaar en de zus die na mij kwam waren thuis. Zij, Cis, had een Canadees aan de haak geslagen. Hij kwam haar iedere avond halen en bracht een jute zak vol blikken en flessen mee die hij schielijk in de schuur zette: 'For you, Ma, en cigarettens, for Pa.' Cis genoot. Ze was altijd al een dondersteen geweest en wond nu Charley om haar vinger. (Hoe ze met andere zaken omging vertelde ze mij later, toen Charley weer was

vertrokken). Ik trok schone kleren aan en ging mijn vader en zussen begroeten. Ook papa was niet tevreden over mijn uiterlijk en wilde alles weten over 'die toestand daar'. 'Denk erom dat je je niet laat belazeren door die ambtenaren!', was zijn advies. Cis zei alleen: 'Je lijkt wel gek.' Ik was te moe om me te verdedigen. 'Kom jij maar helpen', nodigde ik, maar zij wist leukere dingen. Mama had kans gezien een rok te naaien voor haar en haar vriendin. Ze zwaaide er trots mee rond en haastte zich naar buiten. Daar stond, midden op straat, de piano van de buurman. Er werd gedanst, gezongen, een paar bleke onderduikers kwamen te voorschijn en werden met gejuich begroet. Later werd gesproken over de diverse joodse families. Waar waren die gebleven? Sommige lui hadden vreselijke verhalen gehoord maar die kon je niet geloven. Zoiets kon toch met bestaan? Nee hoor, die kwamen ook wel weer terug... Het feest ging tot in de kleine uurtjes door, maar zo lang hield ik het niet vol. Ik kon ook niet echt meedoen, het kwam me allemaal zo onwezenlijk voor. Van mijn eigen vrienden had ik nog niets gehoord in dat afgelegen Bosbeek. Ik was echt blij toen ik weer in mijn eigen smalle bedje lag.

18 mei 1945

Mama wekte me met een kopje echte thee. Ik liet me lekker verwennen, hoorde alle nieuwtjes, speelde wat met mijn zusje en probeerde niet te denken aan Bosbeek. Langzamerhand kwamen de zorgen van mijn moeder naar boven, waar ik ook geen oplossingen voor wist. En eigenlijk vond ik het weer fijn om op de fiets te stappen, nu beladen met schone kleren en blikjes heerlijkheden van Charley. In Bosbeek was weinig veranderd. Bij de keukendeur lag een grote hoop dode takken. Gerda was in de keuken bezig. Ze had de anderen nauwelijks gezien, maar er was een telefoontje geweest van de gemeente: 'Morgen komen er kinderen'. Ze was zo beduusd dat ze niet gevraagd had hoeveel. We werden helemaal zenuwachtig, maar wat konden we doen? Niet anders dan het hout klein maken en het grote fornuis vol stoppen met het papier en hout en pannen water op zetten. Vroeg aansteken morgen en hopen dat het genoeg zou zijn en warm. We aten voor de laatste keer in het restaurant en daarna ging ik naar mijn kamer en probeerde met de spulletjes die ik had meegebracht het een beetje gezellig te maken. Morgen zou ik eerst moeten bellen naar Den Haag: 'Hoe moet dat met de gaarkeuken? Is er eigenlijk een arts? Wie komt er te hulp als er iets ernstigs is? Wanneer komt er eindelijk eens een directrice?' Thuis zeiden we altijd tegen elkaar: ik ben te fijn gebouwd voor al die problemen! Nu had ik sterk de neiging om dat ook door de telefoon te roepen. Ik wilde niet aan morgen denken en in plaats daarvan denken dat ik nu een eigen kamer had en me kon

wassen en straks zelfs een eigen douche zou hebben... Maar het lukte niet erg. Ik lag nog lang te tobben en was weer vroeg wakker.

19 mei 1945

Ik was vroeg genoeg om de bakker op te vangen die een heel Zweeds brood bracht en zelfs een pakje boter en een zakje suiker. Ik was verbaasd en zei: 'Ik heb geen bonnen en geen geld, het zal op de pof moeten.' Hij lachte: 'Ik heb de vrijheid genomen, het zal wel goed komen.' 'Vandaag komen er kinderen, ik weet ook niet hoe dat moet ...' 'Ik zal wel eens bellen', zei hij. We keutelden rond, gespannen, tot vroeg in de middag een busje kwam aanrijden. Daar zou je ze hebben. Het was een droevig, armzalig groepje kinderen, zoals ze daar uit het busje stapten. Oude mensjes leken ze met doffe ogen in uitdrukingsloze gezichtjes, hangende schouders, de tasjes krampachtig omklemd. 'Ze zijn helemaal grijs', fluisterde Josee. En ja, grijs waren ze, van top tot teen bestoven met DDT-poeder. Er waren twee dames bij. Ze hielpen de kleintjes het terras op en wij, tranen wegslikkend, kwamen in beweging. We schudden handen en leidden het groepje naar binnen. Het waren tien kinderen tussen de zes en tien jaar en één groter meisje dat krampachtig twee jongere kinderen bij de hand hield, kennelijk een zusje en broertje. Een kleintje huilde. Josee knielde er bij neer en sloeg haar arm om het schouderdje. 'Ze moeten plassen', zei een van de dames en Josee nam ze mee, gevolgd door Hetty die praatte tegen een paar jongens die niet reageerden. 'We hebben brood bij ons, maar we hebben wel dorst', zei de woordvoerster, 'we zijn doodop.' Ik praatte verder met hen. Ze kwamen uit Limburg. De kinderen waren versuft. Vanmorgen waren ze gescheiden van hun ouders die ook naar deze regio werden gebracht. Ze wisten totaal niet wat er ging gebeuren. Het was erg dramatisch. Ach, die stumpers, als geslagen hondjes zaten ze aan de lange tafel in de grote eetzaal, totaal verloren. We kregen een lijst met namen, de officiële papieren zouden nog volgen en de twee dames vertrokken weer. Terwijl de kinderen hun brood aten overlegden we. 'Dit groepje kan je niet meteen splitsen. Laten we hen samen op één kamer leggen. Je kunt zien dat dat meisje die twee niet loslaat. Niets forceren, morgen zien we wel weer.' We gingen bij hen zitten om wat met ze te praten. 'Hoe heet jij en hoeveel jaar ben je?' We ontdekten dat behalve het grotere meisje met haar broertje en zusje ook nog andere kinderen familie van elkaar waren. De kinderen werden meegenomen naar boven om ze het een en ander te laten zien en de tassen uit te pakken. Ik ging de brief lezen met gegevens. Tot mijn schrik las ik dat ze allemaal luizen hadden (vandaar de DDT) en erger nog, bijna allemaal scabiës (schurft). Daartegen werden ze ingesmeerd met

scabidol, die geleverd moest worden door de GGD. Het zweet brak me uit. Daar had niemand aan gedacht! Ik wist wat het betekende; in de kolonie hadden we ook een keer een geval gehad. De ellende en de besmetting. Hoe moesten we dat te lijf zonder warm water? Want het betekende iedere avond insmeren en iedere morgen baden en schoon beddengoed en kleren...Ik belde meteen de GGD. 'Hoe kom ik aan scabidol?' Men zou informeren. Meteen daarop kwam er een telefoontje. De chauffeur was vergeten te zeggen dat er een grote pot met zalf in de keuken was gezet. Ik naar beneden en ja, ik rook het al. Heet water, het probleem begon meteen al. Ik belde de commandant ('Als er wat is bel je maar...'): 'Ik heb zeep nodig, veel zeep want...' En ik deed het verhaal. 'Zorg ik voor, niet meteen, maar morgen.'

In bad en eten

Ik zocht de kinderen weer op. Ze zaten op het gazon voor het huis en ik vertelde zachtjes aan de collega's wat er aan de hand was. Dat was wel schrikken! Ik had een idee: 'We doen de zusjes en broertjes in één bad met zo min mogelijk water, dan kunnen we meer doen met het beetje wat we hebben.' 'Dat kan niet', vond Hetty, 'jongens en meisjes bij elkaar, dat kan je niet verantwoorden.' 'Tegenover wie?', vroeg ik. 'Het moet wel. Als de kinderen daar tegen protesteren kan je het niet doordrukken en dat grote meisje, nee, die kan niet met jongens in bad, maar misschien vind ze het niet erg met haar zusje.' De anderen vonden het wel een oplossing maar Hetty bleef erbij: ze weigerde dat te doen. 'Nou, dan doe jij wat anders', zei ik. Als jij je geweten er niet mee wilt belasten, dan smeer jij ze in. Dat moet goed gebeuren, niets overslaan, vooral de warme plekjes, de bilnaad bij voorbeeld... 'We lachten, ook Josee die helemaal leek op te leven nu er kinderen waren om te koesteren. Hetty mokte. Het kon nooit wat worden tussen ons. Die avond bracht de gaarkeuken soep en we ontdekten we dat er geen lepels waren. Thee en eierlepeltjes genoeg maar geen eetlepels. Met een vork visten we de vermicelli op. De kinderen slobberden met de mond aan het bord. We deden soep in kopjes voor de kleintjes. Het was een knoeiboel en ze vonden het prachtig. Er werd zelfs gelachen. Na het eten liepen we met ze door het park. Ze leken wat minder gespannen, keken nieuwsgierig rond en probeerden een boom. 'Mag je daar in klimmen?' 'Ja hoor, dat mag, als je maar voorzichtig bent en niet als je alleen bent.' Toen begon het getob met het bad, het gesleep met warm water, de scabidol... Het grotere meisje, Lia, vond het geen bezwaar met haar zusje en broertje in bad te gaan ('Deden we thuis ook zo vaak') De anderen vonden het ook best. Ze spatten elkaar nat, giebelde, vonden het lekker, maar het insmeren was akelig. We

smeerden ze voor de zekerheid allemaal in. We legden ze op een zaal, maar vertelden dat het later anders zou worden. Josee bood aan om bij hen te slapen wat we in dank aanvaardden. Het was een vermoeiende dag geweest en de kinderen sliepen gelukkig snel in.